

August Šenoa

NA POKLADE

Bje pokladno jutro, još pamtim i sad.
Kroz prozore sunašce sjalo,
Na postelji kraj mene sinak mlad,
Ah blijedo djetešce malo!
Tuj sjedi uza me, sunčani sjaj
Ožario kosicu plavu.
Maličak me gladi, šapće "aj"—
Na prsi mi sklonuo glavu.
Maličak vreba, da li još spim,
Za bradu me ručicom hvata,
Pa glasićem slabašnim, drktavim
Na uho mi šapuće: "tata!"
I digoh se služit' svagdanji kruh,
Moj sinčić u postelji sjedi,
Još mahnu mi: "zbogom!" Na poso me gluh
Taj blijedi obrazić slijedi.
I vratih se kući—i prokleh taj dan...
Vrh čela uvelo cvijeće,
Moj sinčić vam snivao vječni san
Međ četiri voštane svijeće.
Na blijedih usnicah smiješka još gle!

Još ima u očicah žara!
Ja poljubih sinka—ah propalo sve!
Tek svijeća me titrajuć' vara.
Ja poljubih sinka, samrtni led
Grozotom dušu mi strese,
I budem ledom, al' u srcu zlijed
Sve paklene budila bijese.
Bje pokladni dan—uz svirala glas
Svud pjana rulja jujuče;
Ja klečah uz sinka u taj čas,
I plakah i srce mi puče.
Pa dođe pop i dignuo krst,
Zaklopiše škrinju nad sinom,
U škrinju zabiše klinac čvrst,
I srce mi probiše klinom.
Poletiše konji u brzi kas,
Već milo mi odniješe dijete,
Poletiše kola u taj čas—
Prek' srca mi mojega lete.
Ej, vrti se, krabuljo, veselo sad!
Po svijetu piruje đavo!
A sklopljenih ruku sinak mlad
U crnjoj zemljici spavo.
Na poklade krvav obli me znoj,
Da, užasna bješe to gluma;

Ni u snu mi ne daj tog, Bože moj!

I kroz san bi sišao s uma.

PROPAST VENECIJE

(DNE 12. SVIBNJA 1797)

I

Lagunom lebdi mir;

Lagunom dršče zlatna mjesečina;

Draguljem bliješti mora šir,

I tajnim šaptom pljuskala pličina;

O bijelih kulah svijetlilo se vije,

Kroz gotski trijem ti žarki mladač sije,

Dragotan hladak povrh vala diše,

A jarbol broda lagano se njiše,

Časomice ti javlja mjedni bat

Sred tihe noći kasni sat.

Oblačak prhnu—minu mjesečina,

Lagunu tamna prikrila tišina.

Još gdjegdje lukom svjećica tumara,

Još gdjegdje čuješ pjesmicu brodara

Il mukli šumor mora izdaleka,

Ko da ti bruji davne slave jeka;

A pjesma gine, šumor vala mre,

I tiho, tamno opet sve.

Al u noć crnu strši veličajno,

Strahotno, silno čudovište tajno;

Tajinstven div je, mermer-zagonetka,
Kamenita iz mora nikla spletko;
Sred vreve silne crnijeh talasa
Nepojmiv svijetu, tisućljetan zglob,
Tjelesina divotnog gorostasa
I slave hram, slobode krvav grob.
Venecijom to grdno čudo zovu;
Na svijetu nema jeke tomu slovu,
Kamo god tisneš smjelu splav—zalud!
Na svijetu nema para tomu čudu:
Ribara šaka ote vilin-dvore
Bjesnoći morske, svjetoborne pjene,
Robara šaka sazda mermer-gore
Vrh plitka pijeska nebotične stijene;
Ribara šaka satre zid Bizanta,
Na svetoj Sofi razviv Marka stijeg;
Ribara šaka stjera kod Lepanta
Alaha lađe sve u krvav bijeg;
Što zalud kušo holi Perzijanac,
Ribara šaka skova moru lanac!
Pučinom svjetskom vlada barjak lava,
Pučinom neba ori mu se slava;
Od krune više vrijedi zlatna kapa,
Njoj klanjaju se sultan, car i papa.
Al noć je tiha, noć je tajna, nijema,

Pod njenim velom zlatni lav sad drijema.
Ne budi mi ga—jer kad silan rukne,
Od užasa će morsko dno da pukne.
Ne budi lava!—Oblak minu...
Šta ono noćnim svjetlom sinu?
Dužinom kopna povrh suhog pijeska
Čudnovat niz se glatkih cijevi ljeska.
Neumitno kod tvrđave Margere
Baterije se rede sankilota,
Prot mermer-gradu crna ždrijela pere,
Krilašu lavu gvozdена strahota.
Napoleon—da mali Korzikanac
Na rtu mača nosi svijeta kob,
On mletačkomu divu kuje lanac,
Napoleon Veneciji kopa grob.

II

Pred duždev-dvorom stoji stražanin;
Na silna prsa pao dugi brk,
Gorostas čovjek, žarka oka, mrk.
Ej, čije li si kršne majke sin?
Ta mletački mu biljeg na klobuku,
Ta mletačka mu puška sja u rukuh,
Po haljini se Mlečić vojnik kaže.
Ne biljeg, puška, ruho, sve to laže.
Ne rodili ga Mleci, dvori sreće,

Već slavski krš, već ropstvo, bijeda, nužda,
Dalmatin vojnik čuva Velje vijeće,
Manina čuva, Mletkom svijetlog dužda.
Ta takovu mu daše zapovijed,
Gorostas čovjek, golubinja duša,
Glavara svoga vazda vjerno sluša.
U silni zvonik upro mrki gled,
Pa onda dalje crnim okom krene,
Gdje povrh mora zlatni mjesec sijeva,
Gdje valovlje se igrajuć prelijeva.
Šta l' ono traži nakraj bijele pjene?
Daleko, dalje letila mu miso,
Kamenit u snu javlja mu se kraj,
Kućarica, gdje majku svoju siso,
Sred maslinica kršan, skroman raj.
Pred kućicom mu mlada žena sjedi,
Plemenito joj oko morem bludi,
Ko ovaj mramor obrazi joj blijedi,
Čedance milo drijema joj na grudi.
Mladići drugi skaču podno griča,
Vragoljasti se oko sestre zgrnu,
A sestrice tuj čuva kozu crnu.
Starinsku bajku maloj braći priča,
I pjesmu im je nato zapjevala;
Ah, glas joj, reć bi, golubinji guk,

Divotno dršće diljem morskog žala
Hrvatice joj pjesme slatki zvuk.
Taj zvuk mu zvoni s tisuće pjesama,
Tim glasom pjeva on sred božjeg hrama...
Čuj, odbi ponoć—mrk se junak prene,
Uminuše spred oka mile sjene.
Ne rodili ga Mleci, dvori sreće,
Već slavski krš, već ropstvo, bijeda, nužda,
I stisnuv pušku—čuva Velje vijeće,
Manina čuva—Mletkom svijetlog dužda,
Jer takovu mu daše zapovijed.
Tek tajnom suzom zjenica mu sjala,
Tek tajnom suzom smuti mu se gled,
A tajna suza na kamen mu pala.
Ta prenu li se u svijest jadni rob?
Je l' suza zvijezdom usred ropske tmine?
Ta peče li mu srce ljuta kob,
Te sva se bol u vreloj suzi vine?
Junače mrki, mani mi se jada,
Gle, kako svijeća duždeva se žari,
Tu sjede silni tvoji gospodari.
Oh, trista puta njim je gore sada!
Usplamtjeti će tajni plamen srca,
Slobode dahom sin će tvoj da diše,
Al gospodari tvoji—nikad više.

Ti čuvaš svijetlog dužda—živa mrca.

III

Sred zlatne sobe dršće voštanica,

Po slavnih slikah slabo svjetlo pline;

Tu sjede ljudi zdvojna, blijeda lica,

Života krv im kao žižak gine;

Tek žarko oko užasno se vrti,

Ko bolesniku u tren strašne smrti.

Kadifa rujna niz rame im pada,

A zlatnu kapu nosi od njih jedan;

Nu ko što svi, i on je blijed i bijedan...

Venecije tuj slavne sjedi vlada.

Senat i dužd—sve kipi od kamena,

Republike tu zbori duša sva;

Vladari danas! Sutra? Bog to zna!

Vladari danas! Sutra možda sjena;

Kadifa? Krpa. Zlatni rog? Rugavet.

Republika? Tek smiješna, mrtva avet.

I reče dužd—ak' riječju izdisaj se zove:

"Sred strašne noći skupih sad vas ove,

Sve što za dobe bolje naše sreće

Pri vijeću nikad nije bilo svijeće;

Al zakon stavni mijenja prijeka nužda.

Senatori! Još jednom čujte dužda:

Nad otadžbinom smrti visi mač."

—Vladara srva pri tom ljuti plač—
"Još jesmo svoji, jošte roblje nismo,
Napoleon vam šalje ovo pismo.
Vi pitate što traži od nas Franak?
Da l' lađe naše? Savez? Vojsku? Danak?
Drugač' je piše njegov sablje rt:
Od on nas traži, čujte našu smrt.
Kraj nek je sada, veli, vašoj sili,
Ne budite već što ste nekad bili,
Rastrgnite mi barjak zlatnog lava,
Ni dužd vam ne smije više biti glava.
Sve pokrajine da mi odmah date,
Sve zlato svoje, slike i fregate,
Ne vladaj odsad boljarska već ruka,
Nu žezlo nosi bijesna rulja puka;
Potpišite da moje roblje svi ste,
To pišite—il će topa planut plamen
I povrh kama neće ostat kamen."
To reče dužd—i ništ' ne reče više—
Na stolicu se zlatnu zdvojan pusti,
Jošt slabi drhtaj vidiš mu na ustih.
A vijeće? Sjedi, drhtnu, jedva diše,
Al sred mrtvaca plamen mladić skoči,
Strelolike mu zaigrale oči:
"Venecija da sama smrt si sudi?"

Venecija da sama smrt si piše?
Da sama tisne noć u svoje grudi
Na smrti kliknuv:—mene nema više?
Mladića žaru prosti, svijetlo vijeće,
Al krv mi žeže grdna ta sramota,
Gdje nitkov, silnik, vođa sankilota
Na zlatni grb nam takvo blato meće.
Ta gdje smo? Jesmo l' još u onom gradu
Što rodi slavnog Dandola Henrika,
Bizanta silnog koji satre vladu,
Alviza jesmo l' sinci Močenika?
Ne pantimo li Lovre već Marcela,
Ni Zadra trvdog, niti Dardanela?
Lepanto, Cipar, Jakin, Famagusta,
To sve da san je samo, tlapnja pusta?
Senatori! Oj diž'te oči gori!
Što ovi zlatni pričaju vam dvori?
Davninu našu, diku, silu, slavu!
Zar nije strah vas da će zlatni svod
Na plahu našu survati se glavu,
Djedova slavnih satrt ropski plod?
U lance da se kuje domovina!
Ne—nikad, tisuć puta velim, ne!
A naše ropstvo vlastita krivina!
Zar nema nikog da za dom svoj mre?

U tvrdoj ruci galije nam stoje,
I plemstva skupit će se četa smjela,
Od topova se tvrđavice roje,
Hrvata vojska još nas čuva cijela.
Ja velim: rat! Ne kucne Marka zvon:
Il Mleci mrtvi il Napoleon!"
"Zašuti, mlađe!"—planu sijeda brada—
"Bezobzirce ti strijele siplju usta,
Oluji nalik kipi krv ti mlada
I zvijezda hvata ti se ruka pusta.
Ti veliš, rat! I ja bih reko, rat;
Al ponoć već nam javlja onaj sat,
Uminuo je zlatne sreće dan;
Strahotan, smrtan sprema nam se san,
Venecija i meni je u grudi,
I ja ti znadem kakvi bjesmo ljudi;
I moj je morem nekoć sijevo mač!
Junaci gdje su, reci, oni stari
Sa kojih grad taj širom svijeta slovi,
Vojskovođe i smioni mornari?
Ah, naša krv se, mlače, izjalovi!
Vaj, slutim, dome puna ti je mjera,
Sve nemaš nego vojsku—Falijera.
Sve naše kopno otela nam buna,
A vjerom krenu saveznik naš, car:

Nišť nije naše—nego ta laguna,
Ti: ‘Rat!’ još vičeš, mlače, u taj par.
Hrvati? Jesu l’, mlače, naša krv?
Venecija je l’ Dalmatincu dom?
Dalmatin bio samo kukav crv,
Tek sluga naš, tek rob na kršu svom.
Tuđinac da ti spasi ovaj grad?
Oj, mlače, vidim, mlad si, vele mlad.
Krvnika četa da nam u grad srne?
Da satre crkve, zlatne dvore nam?
Da vitlajuć se usred magle crne
Nad Svetim Markom liže krvav plam,
Da žarko zrno Mletke nam rastreska,
Otaca slavnih razbiv groblje milo?
Da tuđe bude što je nekad bilo
Sred pusta mora pusta hrpa pijeska?
Venecijo, oj divni dome moj,
Vjekovita ti svome rodu čast,
Nam valja mrijet, al ti bar slavna stoj,
Venecijo, ti ne smiješ, ne smiješ past!
Spomenik budi, budi mermer-san,
Čarobita bud knjiga čovječanstvu.
Da, možda poslije noći dođe dan,
I nova zora tvome veličanstvu.
Senatori—ja velim: Mir!"

Al kao bura brujilo u šir:
"Ne nikad, tisuć puta ne!
Nek radje u prah padne sve,
Pomagati će vojska sva Hrvata,
Nek svaki od nas pušku, sablju hvata.
Sam svijetli dužd ne plemstvo naše vodi
Il k smrti il slobodi!"

IV

Čuj! Je l' oluja, je li grom?
Od bure dršće dužddev dom,
A s vana čuješ divlju viku,
I čuješ psovke, čuješ riku,
Silovit urlaj, mukli žamor,
Nepojmiv šumor, bijesan štropot,
I trus i prasak, lom i topot.
Tad dužd će skočit blijed ko mramor,
Otvorit prozor—krvna zora
Vrh širokoga dršće mora.
Strahote! Svijeta silna vrema
Po Markovom se trgu lijeva,
I ko kad pako iz dubine
Silesiju si bijesnu rine,
Odasvud grnu nove čete,
I viču, kunu, bijesne, lete:
"Oj, dolje dužd i Velje vijeće,

Krvnici kruti pučke sreće,
Tirani dolje! Dolje varka!
Apostoli vi Svetog Marka,
Da, prokleta vam vaša zloba,
Senat vam bio proklet vaš!
Sad puć će vrata ropskog groba
Jer grad je naš! Oj, grad je naš!"
Čij' grmi ovaj strašni zvuk?
Venecije je ovo puk.
Da, ropski ovaj plahi crv
Vladara svojih traži krv.
Ko kad zatutnje burne vode,
"Sloboda!" grme momci bosu,
A na čelu im stijeg slobode
Hrvaćanin, gle, vojnik, nosi,
Hrvaćanin! Ta je l'moguće?
On samo bubnju, puški vičan,
Slobode tuđe vjesnik dičan!
Da! U njem ima krvi vruće,
Probudio se mrki sin,
Slobodu i on za se prosi,
Pred silnim svijetom zato nosi
Slobode stijeg Hrvaćanin!
Tad bljednu dužd, i silna suza
Niz gospodsko mu lice spuza.

"Sad, braćo, nema Mletkom nade,
Na bunu sava se vojska dade,
I građanstvo se buni sve:
"Perditio tua, Israel, ex te!"
I zgrabi pero, zgrabi pismo,
Potpisa zator zavičaju sam
Zavrисnuv: "Jao! Svoji nismo"
Na tvrdi srušio se kam.
Daleko mukli valovi se ore:
Venec'ji grobnu pjesmu pjeva more.

V

Venec'ja pade-kruna morske vlasti
Bez povratka u zabit minu gluhu;
Venec'ja pade-morala je pasti,
Na pijesku temelj stajao tek suhu:
Sva vlast joj bila šaka velikana,
Sva sila samo krvnik, trepet, strah,
Iz orijaškog, divnog mermer-stana
Vjekovitoga ropstva diso dah,
Svu slavu gradila je tuđom krvi;
A vlastit puk joj—slavni, bijedni crvi.
Vjekovit jedan tek je temelj vladi:
Na puka srcu kad si slavu gradi.
Ko sjajna školjka prazna, bez života,
Što bura baci na brijeg suhi mora,

Stajale tvoja čarobna ljepota,
I veličanstvo mrtvo zlatnih dvora,
Spomenik ljudske slave ti si vječit,
Vjekovite si pravde svjedok rječit,
Sred blistavila morskog zbiljski san.
Al svanu zora, došo ti je dan.
Iz valovlja ti zvone divni glasi:
Venecijo, i opet slobodna si!
Ne krvna zvijezda povrh burne vode,
Ne puku tvome užas, trepet, strah
Već zlatan trak u suncu si slobode,
Što roda silnog složni užga mah!